

ประโยค ป.ธ. ๘
 แต่ง ฉันทภาษามคร
 สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

จงเก็บข้อความตามที่จะเก็บได้ ในข้อความข้างท้ายนี้ แล้วประพันธ์ให้เป็นภาษามคร โดยฉันทลักษณ์ ๓ อย่าง แต่งฉันทอะไร แจ่มชื่อไว้ด้วย ฯ

เมตตานัน ที่บุคคลแผ่ไปแก่กัน มีอยู่ ๒ สถาน คือ โอนิสสพรณาแผ่โดยอาการเจาะจง ๑ โอนิสสพรณา แผ่โดยอาการมิได้เจาะจง ๑ การแผ่โดยอาการเจาะจงนั้น ได้แก่ นิยมตัวลงไปตรง ๆ โดยฐานที่ตนรู้จัก พึงเห็นอุทาหรณ์ในมารดาบิดามีความรักใคร่และหวังความเจริญให้แก่บุตรธิดา ฯ ส่วนการแผ่โดยอาการมิได้เจาะจงนั้น ได้แก่ ปรารถนาทั่วไปไม่เลือกบุคคล มีพระเมตตาของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอันพระองค์ให้เป็นไปในประชาชนเป็นข้ออ้าง ฯ นัยหลังนี้ ย่อมขยายกว้างออกไปได้ตามอัชยาศัยของบุคคลจนไม่มีขอบเขตเป็นที่สุด จดว่าเมตตาเจโตวิมุตติ ทำใจให้พ้นจากสิ่งที่กีดกันอันเป็นวัตถุแห่งปฏิฆะความกระทบกระทั่ง

เมตตาคุณ ย่อมเป็นเหตุมีกำลังฝังอยู่ในสันดาน ยังบุคคลให้ประกอบ การอันเป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นโดยเฉพาะบ้าง โดยมีได้เฉพาะบ้าง อนุรูปแก่เมตตาอันเป็นไปในวารจิต เมตตาที่เป็นโอนิสสพรณา เป็นเหตุชักพาบิดามารดาให้บำรุงเลี้ยงบุตร และให้บุตรปฏิบัติการฉลองคุณท่าน ฝ่ายเมตตาที่เป็นโอนิสสพรณา เป็นสมุฏฐานยังสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินให้พิทักษ์รักษาประชาราษฎร์ให้สุขเกษม และทำนุบำรุงให้สมบูรณ์ ฯ เมตตาที่เป็นไปโดยเจาะจง ย่อมมีมาโดยธรรมดา หาเป็นคุณประหลาดสักปานใดไม่ ถึงว่าอาจให้ไพศาลขึ้นไปกว่านั้นอีก ฯ ส่วนเมตตาปรารถนาทั่วไปนั้น ย่อมเป็นอัศจรรย์เกิดขึ้นในน้ำใจอันงาม ไกลจากริษยาและตระหนี่เป็นอาทิ ฯ ปกติของสัตว์โลกย่อมคิดเห็นแก่ตนเป็นที่ตั้ง มีความหวังจะบำรุงก็แต่ตน ถึงจะเผื่อแผ่ก็เพียงบุคคลผู้เกี่ยวกัน โดยฉันทธรรมดาแต่งมา ต่อผู้มีปรีชาเล็งเห็นความปรารถนา

ของสัตว์ว่าเป็นอันเดียวกัน คือ รักสุขเกลียดทุกข์ ถึงเช่นนั้น ก็ยังเป็นต่าง ๆ กัน ได้สุขบ้างก็มี ได้ทุกข์บ้างก็มี ทั้งนี้ ก็เพราะความประพัตติและความสามารถ ประกอบกับโอกาสภูมิลำเนาและกุสลากุศล เมื่อตนได้สุข เห็นปานใด ก็มีใจเพื่อแผ่หวังจะให้เขาได้สุขเช่นนั้นบ้าง ดังนี้ เมตตา จึงจะแผ่กว้างขวางทั่วไปถึงผู้อื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตน แต่นั่น จึงพากุลคลให้เข้าไปตั้งไว้ซึ่งวัตถุอันจะให้เกิดสุขบ้าง ซึ่งอุบายอันจะให้ได้สุขวัตถุนั้นบ้าง ตามอัชฌาตัย ๆ เมตตา ๒ อย่างนี้แล เป็นกัมมุตให้บุคคลประพัตติหิตานุหิตประโยชน์แก่กัน ในกิจการนั้น ๆ คุณผู้เชิดชักสายหุ่นให้กระดิกไปมา และปັນมุษยชนให้เป็นผู้ประเสริฐกว่ากัน โดยคุณภาพ ๆ

เมตตานั่น เป็นคุณประการหนึ่งที่นับในพรหมวิหาร คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม เทพเจ้าผู้วิเศษซึ่งได้นามว่าพรหม พวกพราหมณ์ถือว่าเป็นผู้สร้างโลก และเป็นเทพบิดรของสัตว์นิกาย ย่อมมีเมตตาจิตคุ้มครองรักษาประชานิกรผู้สืบสายลงมา อีกประการหนึ่ง มารดาบิดาจัดว่าเป็นพรหมของบุตร และพระมหากษัตริย์ผู้ครองแผ่นดิน สมมติว่าพระเป็นเจ้าของประชาราษฎร์ ก็เพราะมีเมตตาเป็นวิหารธรรม ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ป.ธ. ๘
ตัวอย่าง แต่งฉันทภาษามคร

พ.ศ. ๒๕๕๖

เมตตากาถา

ปัญยาวัตถ

ยา เมตตา อณวมณเฑศุ	ผริตวาน ภาวิตา
สา โอทิสฺสอโนทิสฺส-	พรณา อิติ ทุพพิธา
โอทิสฺสพรณา นาม	วิตฺสาสิเกศุ ภาวิตา
ยถา มาตาปีตฺเหว	สปลุเตศุ ปวตฺติตา
ยารพฺภ สพฺพสฺสฺเตช	โหติ เตศุ จ ภาวิตา
ปลุกฺกชฺฌมาสยฺสฺเสว	วเสน จ ปวตฺติตา
เอสา เอตฺถ อโนทิสฺส-	พรณาติ ปวฺจจติ
ยถา สรณฺจวาสีศุ	รณฺณา สุณฺณฺจ ปวตฺติตา
เอวรูปา หิ อัยฺ เมตตา	เจโตวิมุตฺติ นามิธ ฯ

อินทรวงศ์

ยฺสฺเสว จิตฺเต พหุํลิกฺกา อัย
โส โอทิสฺโส จาปี อโนทิสฺโสปีจ
อตุถํ ปเรสํ จเรเต สมนํ สมนํ
เอตฺถเว ทณฺณจพฺพมิทํ นิตฺสฺสนํ
อากมฺม เหน้ วรรณเมตฺตโมทิสฺโส
โปเสนฺติ มาตาปีตโร สอตุรเช
เต อตุรชา จาปี อุปลฺกฺจหนฺติ เต
อากมฺม ตํ เมตฺตมโนทิสฺโสปีจ
ราชาปี โปเส สรณฺจวาสีโน
โคเปติ กตุวา สุจิตฺเต จ นินฺนฺนฺน ฯ

วสันตติลก

สตฺตา หเว ปกฺติยา ว สทตฺถปญฺญา
 อิจฺฉนฺติ อาตุम्मปฺภุจฺหิตฺุ สพนฺธุ
 วิญฺญู ชนฺนํ สุขกามตเมว ชานํ
 อากงฺขิตํ ปฏฺิถํ สุขมตฺตนา ว
 ลาภตฺตุมิจฺฉนฺติ ปเร อิทฺ ตาทิสฺมปี
 เอวํ ว ชายติ ปเรสฺ หิตาย เมตฺตา ฯ

ปัฐยาวัตร

อัย เมตฺตา หิ พุรฺหฺมานํ	วิหารตฺยา จานโส
พุรฺหฺมวิหารธฺมฺมานํ	จตฺตุนนฺตโร อหุ
เอโก เทววิเสโส ว	พุรฺหฺมา นาม อุตฺตโม
เมตฺตจิตฺตตฺตมาคมฺม	กตฺตา โลกสุสฺ เจวิธ
ปีตา จ สพุพฺภูตฺตานํ	อิตฺิ พุราหฺมณโณมิโต
อปีเจกนฺตโต เมตฺตา-	วิหารธฺมฺมภาวโต
มาตา ปีตา จ ปุตฺตฺตานํ	พุรฺหฺมา อิตฺิ ปวฺจฺจเร
ตถา สมฺมตฺติเทโวติ	สมฺมโต โหติ ขตฺติโยติ ฯ